

Norger Esdorpenlandschap
Even terug
in de tijd

Ze bestaan nog, van die landschappen waar je voelt dat alles klopt. Waar bos echt bos is, waar akkers omzoomd worden door bloemen en zandwegen mensen al eeuwenlang met elkaar verbinden. In Drenthe bijvoorbeeld. Boswachter Arjan Oosterhoff toont er de schoonheid van een van de meest authentieke landschappen van Nederland, het Norger Esdorpenlandschap.

TEKST: Wilco Meijers

Onderweg naar boswachter Arjan Oosterhoff merk ik weinig van de geroemde schoonheid van het Norger Esdorpenlandschap. In druiliger weer fiets ik langs strakke velden, kaarsrechte sloten en treurige huizen. Saaïheid troef.

De strenge lijfspreuken op panden van de voormalige strafkolonie Veenhuizen verbeteren de gemoedstoestand ook al niet. Werk en Bid, Werken is Leven, Vlug en Vlijtig, lees ik in inktzwarte letters. Snel doorfietsen maar. Eenmaal in het kantoortje van de boswachter in Veenhuizen slaat de stemming dankzij Arjan snel om. "Vandaag neem ik je mee naar een onbekende parel. Een kleinschalig landschap dat geschiedenis ademt, dat steeds weer verrast. Met bos, beekdal, brinkdorp en boerderij, es, veen, ven, hei, houtwal, hooiland en stilte."

Die variatie hangt volgens de boswachter samen met het karakter van de streek. "Het is een traditioneel gebied. Van oudsher dringen veranderingen maar langzaam door. Waar landinrichting en ruilverkaveling elders veel kleine boeren hebben verdreven, is hier nog veel bij het oude gebleven. Er wordt van oudsher ook veel samengewerkt. Het begrip 'boermarke', waarbij boeren samen verantwoordelijk zijn voor gemeenschappelijke gronden, leeft hier nog steeds. Mensen helpen elkaar en voelen allemaal een sterke binding met dit oude landschap."

Dat geldt ook voor Arjan. Zijn passie voor de rijke cultuurhistorie in zijn werkgebied spat er vanaf. Gloedvol vertelt hij over heden en verleden. "Wat zou ik graag in een tijdmachine stappen om eens te kijken hoe het hier vroeger was. Halverwege de 19e eeuw bijvoorbeeld, toen hier talrijke keuterboertjes ploegden, maar verderop ook grootschalige ontginningen plaatsvonden van de strafkolonie Veenhuizen. Die verschillen zie je nu nog terug in het landschap."

paapje

Superspons

De boswachter kijkt echter niet alleen terug als we aan de wandel zijn. “Kijk, we lopen hier langs het Tonckens Diepje.” Het oude veenbeekje ligt er prachtig bij. Het water stroomt gestaag langs dikke eiken en kruidige graslanden. Maar Arjan ziet het met lede ogen aan. “Dit water wordt voor de landbouw ingelaten en komt indirect uit het IJsselmeer. Wat zou het mooi zijn als het vroegere watersysteem in ere hersteld zou worden; een geleidelijke afvoer van water uit het Fochteloërveen richting de Waddenzee. Het Norger Esdorpenlandschap ligt ertussen en kan met zijn beekdalen en veengronden grote hoeveelheden water vasthouden. Dat voorkomt wateroverlast elders.”

Boswachter
Arjan
Oosterhoff

Het Tonckensbos bewijst die theorie al op kleine schaal. M'n sneakers zakken er diep weg in de zompige ondergrond. Arjan ziet het op zijn hoge laarzen lachend aan. Hij trekt een pluk veenmos van de bodem en knijpt het vocht eruit. “Veenmos bestaat voor negentig procent uit water. Door het vasthouden van water schept het plantje zijn eigen leefgebied. Een superspons die ons echt kan helpen in de strijd tegen klimaatverandering.”

Met doorweekte voeten wandel ik verder met Arjan, langs korenbloemen, glooiende essen, singels en houtwallen. Heel veel houtwallen. Het zijn de levensaders van het landschap, schetst de boswachter. “Je ziet ze hier in allerlei vormen en maten. Ze dienden ooit als perceelscheidingen en van het hout maakten boeren gereedschap. Nu zijn het verbindingen voor planten en dieren. De das scharrelt er graag, reeën rusten er overdag en dankzij de overgangen tussen hoogtes, vochtigheid, grondsoort en licht groeien er bijzondere planten, paddenstoelen en korstmossen.”

Stilte

En dan, na kilometers kleinschaligheid, lopen we ineens een uitgestrekt open gebied in. “Kijk eens om je heen”, glundert Arjan. “Geen enkele bebouwing te zien, ook niet in de verte.” Ik speur driftig naar een hoogspanningsmast of ander bouwsel, maar moet Arjan gelijk geven. De stilte maakt de idylle compleet. “We zijn hier in de Tempel-

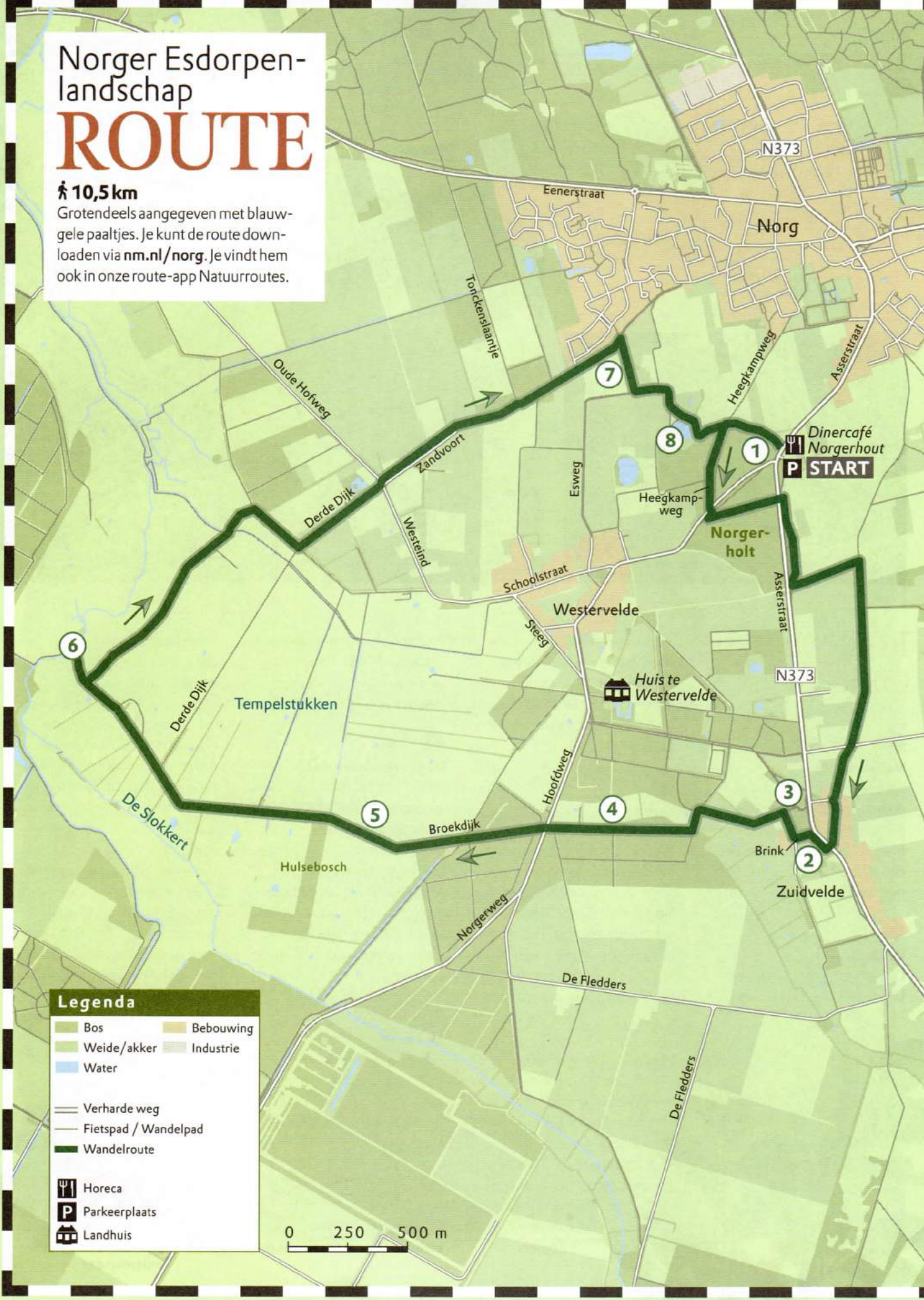
stukken, een oud beekdal waar boeren hun vee vroeger lieten grazen”, verklaart Arjan. “Het was opgedeeld tussen eigenaren, maar te nat voor boerderijen. Boeren werkten hier harmonieus samen met de natuur. En dat gaat ook de laatste 25 jaar steeds meer op. Dankzij aankopen, samenwerking en vasthoudendheid lukt het Natuurmonumenten om de prachtige natuur de ruimte te geven. Een zaak van lange adem, maar dan heb je ook wat. Runderen grazen als vanouds in het beekdal, het hele jaar door. De kudde bestaat uit zo'n zestig Herefords, een ras dat van nature trekt. Ze zoeken steeds nieuwe grasgebieden op. En vanuit vroegere houtwallen en singels vindt heel geleidelijk bosontwikkeling plaats, met prachtige meidoorns en eilandjes van braam waar bomen in ontkiemen.”

Het is een natuurlijk ogend parklandschap, boordevol leven. We zien een grauwe klauwier, geelgors, boomleeuwerik en midden op het pad een grote keizerlibel. Arjan hoort nog een paapje. Allemaal soorten die je niet zo snel ziet. Hij somt nog meer blikvangers op, zoals de kwartel, kwartelkoning, patrijs, watersnip en veldleeuwerik. Ze leven in een landschap om van te genieten. Een landschap dat van ons allemaal is, benadrukt Arjan. “Dankzij de betrokkenheid van de streek leeft dit historisch esdorpenlandschap volop. Niet als museumlandschap maar als levend landschap waar natuur en landbouw elkaar aanvullen.”

Norger Esdorpen- landschap ROUTE

⚡ 10,5 km

Grotendeels aangegeven met blauw-gele paaltjes. Je kunt de route downloaden via nm.nl/norg. Je vindt hem ook in onze route-app Natuurroutes.

Legenda

Bos	Bebouwing
Weide/akker	Industrie
Water	
Verharde weg	
Fietspad / Wandelpad	
Wandelroute	
Horeca	
Parkeerplaats	
Landhuis	

0 250 500 m

kerkuil

1

8

Routepunten onderweg

1

Norgerholt

Schitterend bos op een van de oudste bosgronden van ons land. Vol met dikke eiken, breed uitwaaierende hulst en een rijke ondergroei. Het bos mag volledig zijn gang gaan.

2

Veldschuur

De authentieke zwarte veldschuur aan de overkant van de

weg verkeert nog in originele staat, met vier eikenhouten gebinten uit 1790 en een lemen vloer. Daarop liggen vaak braakballen van kerkuilen die hier broeden.

3

Esdorp

Zuidvelde is een typisch esdorp, omgeven door golvende essen, akkers die iets hoger liggen door eeuwenlange bemesting. De brink ligt in het midden, maar lag vroeger aan de rand. Hier werd het vee bijeengebracht. Later werden ze beplant met bomen.

4

Bloemrijke ijsbaan

Links zie je het laatste deel van een fraaie zichtlaan die bij Huis te Westervelde begint, een herenhuis met boerderij. Rechts achter het hek ligt in een beekdal de ijsbaan Eensgezind. 's Zomers

prachtig bloem- en kruidenrijk, in de winter kan het via een inlaat onder water worden gezet.

5

Herboren beekdal

Vanuit het Tonckensbos loop je de Tempelstukken in, een weids beekdal van de Slokkert en Tonckens Diepje. Natuurmonumenten heeft afrasteringen in het gebied weggehaald en de natuur de vrije hand gegeven. Dat levert een prachtig parkachtig landschap op.

6

Slokkert

Hier kun je even heen en weer lopen naar de Slokkert, een slingerende veenbeek die begin deze eeuw zijn oude loop terugkreeg.

7

Akkerflora

Een feest voor het oog, de kleinschalige akkers langs de

route waar akkerbloemen in de zomer voor kleurenpracht zorgen. De korenbloem en klproos vallen het meeste op, maar ook de kleine leeuwenklauw, het driekleurig viooltje en het akkerviooltje kun je aan de akkerranden ontdekken.

8

Plas

Verspreid in het gebied liggen meer dan dertig veentjes. Soms ontstaan in de laatste ijstijd (pingoruïnes), soms ontstaan door turfwinning, zoals deze. De plas kampte met verdroging, maar door verhoging van de grondwaterstand is het nu weer een geschikt leefgebied voor kikkers, padden en salamanders. 🐸

alpenwatersalamander

hulst